

УДК 632.752.2:633.11"324"

Г. В. Байдик, канд. с.-г. наук

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

ШКІДЛИВІСТЬ ЗЛАКОВИХ ПОПЕЛИЦЬ НА ОЗИМІЙ ПШЕНИЦІ

В результаті багаторічних досліджень встановлено, що динаміка чисельності злакових попелиць на озимій пшениці в наших умовах має свої особливості — це низька чисельність восени та навесні і зростання чисельності влітку — у червні, до фази молочної стиглості зерна.

Розмножуючись протягом 10–11 поколінь, злакові попелиці можуть завдавати значної шкоди зерновим злаковим культурам. Шкідливість злакових попелиць знаходиться у прямій залежності від їх чисельності, тривалості живлення на рослині, фази розвитку рослин, погодних умов та інших факторів. Для уточнення цих даних на дослідному полі ХНАУ ім. В.В. Докучаєва ми вивчали вплив пошкоджень попелицями на урожай та посівні якості насіння озимої пшениці залежно від різного ступеня заселення попелицями.

В результаті кореляційного аналізу встановлена чітка залежність між чисельністю попелиць, гідротермічним коефіцієнтом (ГТК) і масою 1000 зерен ($r = -0,84$). Так, при щільності до 20 попелиць на одне стебло, маса 1000 зерен знижувалася порівняно з незаселеними рослинами на 1,9–4,0 г (4,0–9,1 %), від 21 до 50 особин — на 2,4–4,8 г (5,0–10,9 %), від 51 до 100 особин — на 4,9–6,0 г (10,3–13,6 %), більше 100 особин — на 18,6–19,1 г (40,0–44,1 %). При цьому кількість зерен у колосі залишалася постійною незалежно від числа попелиць на рослині, але маса зерна з одного колосу на заселених рослинах була в середньому на 0,17–0,90 г меншою, ніж на незаселених ($r = -0,86$). Коефіцієнт шкідливості (втрата врожаю пошкодженої рослини) залежно від ступеня заселення рослин попелицями становив: від 7,3–18,2 % (слабке та середнє заселення) до 52,9–59,7 % (сильне заселення — більше 100 особин на стебло). Дослідженнями встановлено, що кількість зморшкуватого та невеликого за розмірами насіння збільшувалася: при слабкому та середньому ступенях заселення рослин попелицями на 2,6–6,2 %, при сильному — на 20,0–30,8 %, що на 17,9–27,6 % більше, ніж у контролі.

Енергія проростання та схожість насіння знижуються відповідно на 0,2–1,5 % та 0,7–2,0 %, інтенсивність росту проростків — на 2,6–16,0 %, довжина проростків — на 1,7–30,8 % залежно від ступеня заселення рослин попелицями. Зменшення інтенсивності росту проростків призводить до пригнічення формуючих з них рослин, зниженню їх продуктивності. При пошкодженні шкідниками знижується стійкість рослин до хвороб. Кількість насіння зараженого хворобами збільшується на 2,0–14,5 %. Таким чином, у результаті живлення попелиць, погіршується якість насіннєвого матеріалу озимої пшениці, що негативно впливає на формування врожаю наступного року, призводить до додаткових втрат.